

TANÍTÓK LAPJA

TANÜGYI ÉS GAZDASÁGI UJSÁG

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:

Egész évre 150 L, Félévre 80 L,
Negyedévre 40 L.
Egyes szám ára 7 Leu. IIIMM

Feladó szerkesztő és kiadó:
BYERKES MIHÁLY

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Str. Mihály Utca (Király-u.) 3.
Megjelenik két hetenként.
Hirdetések díja soranként 6 Leu.

Gyermekvédelem.

Egy isteni szikra kipattanása volt az a nemes gondolat, mely, mintegy 20 évvel ezelőtt megteremtette Magyarországon a gyermekvédelem felkarolását törvényhozási uton, s ez alapon üdvös intézményeit, Európában elsőnek és példaadóan meg is szervezte.

Aki a gyermekvilág és ifjuság testi, lelki életének építési mezején hivatásszerűen foglalatoskodik: csak az tudja igazán értékelni, a gyermekvédelem, a gyermekgondozás igazi nagy horderejét. Volt alkalmunk tapasztalni, hogy az intenzív felkarolás révén a legelhaltabb, szülőtlén kis árva gyermek is megnyerhette mindazon testi és lelki gondozást, ami egy gyermek egészséges felserdüléséhez nélkülözhetetlenül szükséges.

Ezen humánus intézményből az állam és társadalom közrehatása révén, a háboru pusztításai és rombolásai után, sok minden áldásos részlet meg van ma is. Elülvén az ellenségeskedések háborus gyötrései, azon munkához is hozzá kell lássunk, amely a haza mindenik született kis polgárának, nem erdei vadvirágképen, de kulturember módjára és értékére való felnevelését biztosítja. Az emberiségnek s végeredményében az államnak nem koldusokra, nyomorult eltartottakra van szüksége, de testben és lélekben, azaz szellemi téren egyaránt egészséges, munkabíró és keresni tudó férfi- és nőpolgárookra.

Nagyobb teher és szégyene az államnak, ha palotasorozatokból álló törvényszékeket és börtönöket kell építsen, s azokat kénytelen sűrűn benépesíteni büntető tisztviselőkkel és bűnhődő rabokkal, mintha gyermekmenhelyeket, iskolákat, kézimunka-műhelyeket tud épí-

teni a centrális nagyobb helyeken, illetve a legkisebb faluban is.

Minden kezdeményezést, mely e szégyent felváltó dicsőséget munkálja és ássa ki mélyen elrejtett oduiból: az elképzelhető teljes tisztelettel kell üdvözljünk és bármilyen kis körre, vagy nagyobb térre terjedő hatáskörünkben felkaroljuk, nemcsak azért, hogy pillanatnyilag jótékonykodjunk, hanem, hogy a gyermekvédelmet és gondozást rendszeresen állandósítsuk. Mert bármely ügynek is céltudatlan és rendszertelen pillanatnyi felkarolása, ha a célbavett esetben hasznos is, de igen sokszor a pazarlás, céltévesztés, vagy épen a rosszra szoktatás következményeivel járhat. Így hát nem pillanatnyi, vagy alkalmi segélyadományok gyűjtésére és kiosztására, de az állandó jellegű gyermekvédelem kifejlesztésére kellene fordítsuk minden tehetségünket, szervezőképességünk és jótékonykodási hajlandóságunk összes megnyilvánulásait.

Egy szervezett és komoly alapokon nyugvó gyermekvédelmi egyesületet maga az állam is a szükség szerinti eszközökkel és erővel tud és fog állandóan felkarolni. S mentől több ilyen szervezet keletkezik az országban, annál könnyebb a társadalom és az ország sorsát vezető kormányok e tekintetben való helyzete is, nem azért, hogy ezáltal egy nagy gond esik le vállaikról és elállhat a támogatástól, hanem épen ellenkezőleg, mert minden áldozás céltudatos gyümölcsözéssel nyer elhelyezést, s így azért mindent megtenni, alapítványi, vagy évi adományokkal gazdagítani, fennállásukat országos költségvetésileg is biztosítani igen kívánatos, nagyon érdemes.

A mintát megadta az aradi társadalom: *Anyá- és Gyermekvédő Szövetségének* megszervező-ével és fenntartásával. Ha minden

vármegyében ehhez hasonló intézmény szerveztetnék, a gyermekvédelem és gondozás, ma még el sem képzelhető, magas arányokkal biztosítaná az emberiség egészséges testi és lelki életének kifejlődését. Ma száz és ezer felé forgácsolódik szét a jótékonyági és felsegítési akarat, de, ha mindezek egy megalapozott irányba futhatnának össze, hatásuk nemcsak muló és pillanatnyi, de az embergondozás kitűnő eredményeivel gyönyörködtető lenne mindenkire egyaránt.

A gyermekvédelem megalapozása, egységes rendezése várja ezen akcióba indítást, azonban nem az alkalmi felsegélyezések révén, hanem a rendszeres felkarolás által. Vegyünk példát az aradi társadalom e nagyszerű intézményéről és indítsuk mi is utra a gyermekvédelem mozgalmát. A tanítók agitációja, sok üdvös intézménynek a kezdete.

Gyerkos Mihály.

A román nyelvtanítás

tananyaga és módszere a magyar tannyelvű elemi népiskolákban.

— Irta és felolvasta: Postoiu Péter. —

(Vége.)

A román nyelv tanításánál, a két első hónapban, a cél az, hogy a gyermek ismerje és teljesen használja a »mea« és »mea« birtokos névmást, például: Cartea mea, creonul meu. Továbbá a segédigéket a jelen időben, például: Eu sunt Coloman, Tu ești Andor, El e Francisc. Ea e Maria. Noi suntem școlari. Voi sunteți învățători. Ei (ele) sunt copii. Eu am carte. Tu ai creon, El are pană stb. Eu n'am carte, tu n'ai creon stb. Ha a gyermekek ezeket nem tudják, nem értik, a tanító hiába kinlódik a további anyaggal, ha pedig e segédigékkel kérdezni és felelni tudnak, akkor már a gyermek tud románul beszélni. A cél ezután csak a főnevek és igék gyűjtése. Aki nem így jár el, annak a tanítása rendszertelen, a tudás alap nélküli, a látható eredmény pedig szemfényvesztés. De ezen szemfényvesztés most nem gyakorolható, mert a mostani ellenőrző közegeink a mult tanítói, akik gyakorlatból ismerik e hibákat, s meg is tudják bírálni a módszeres eljárást is, nem mint a multban ügyvédekből, tisztekből és elszegényedett mágnásokból lett tanfelügyelők, akik mindenhez értettek, csak a tanításhoz nem.

A jelen iskolai évben a román nyelv tananyaga a következő lenne:

A gyermeknek, a pajtásainak, a szüleinek, a tanítójának és rokonainak a neve, »eu sunt« jelen

idejével. Azután az iskolai butorok és taneszközök nevei, »eu am« jelen idejével. Jön az iskolai dolgok helye, színe, milyensége, anyaga, készítői és használatuk. A tárgyak leírása és részei, egyes számban és többes számban. A gyermek iskolai cselekvése: Hogyan ír a palatáblára? Hogyan ír egy mondatot a táblára? Hogyan nyit ajtót? Mit dolgozik egész nappal? A tanterem részei. A család, a szülői ház és az ebben előforduló butorok és eszközök neve, helye, színe stb. Az épület részei, az udvar és a melléképületek, a háziállatok neve és leírása, a gyümölcsös, a veteményes és a virágos kert. A látóhatár, a világtájak, tájékozás a teremben és az udvaron. A mondat részei: szó, szótag, szótagolás és a hangok. A fejbeli számolás négy alapl művelettel 20-ig. Ez az anyag részletesen, párbeszéd alakban ki van dolgozva az én »Călăuzămban.

A fenti anyag tanítása direkt módszerrel, szemléltetve tanítandó a tárgyakon vagy a képeken, mindent előbb anyanyelven és csak azután tiszta román nyelven, úgy, hogy mindent, amit kérdez és felel a gyermek, mutatnia is kell. A kérdések úgy legyenek feladva, hogy ezeknek a végei mindig azon szókkal végződjenek, amivel a tanuló kezdi a feleletet, amely után mindig az ige következik. Ha ezt a tanító betartja, a tanulók megszokják és mindig helyesen fognak felelni. Vigyázni kell, hogy a tanuló »e«-t ne mondjon »é« helyett, például: regele, pe mase stb. Vigyázni kell a hangsúlyra, amely a szó közepére esik, nem az elejére, mint a magyarban. A régi anyagot ismétléssel fel kell ujítani, mert a gyermek, habár gyorsan sajátítja el, ép oly hamar el is feleli. Ez volna az ideai beszélgetési anyag minden osztályban. E mellett a II-ik osztályban bevezetendő a román olvasás és írás, erre alkalmas bármely román »Abc«; a tanítást kezdjük a legelső betűn és minden leckét letárgyalunk az »Abc«-ben levő képeken párbeszéd alakban, úgy, hogy a feleletek az olvasmány tartalma legyen összekapcsolva a beszélgetési anyaggal. Minden kérdést és feleletet leiratunk, így a gyermeknek alkalmat adunk, az otthoni begyakorlásra, s így a gyermek nem csak fülel, hanem szemmel is felfogja a tanulmányt. Mikor elvégeztük a kis és nagy betűket, visszatérünk a legelső kép leírására, tárgyalására párbeszéd alakban, egy ilyen képről nagyon sokat lehet mondani.

De ebből csak annyit veszek fel, amennyit a tanulók ereje, kora és felfogása megbir, a követendő módszer a már említett; mikor így letárgyaltuk, ezt az anyagot lediktáljuk, s így a gyermek észrevétlenül begyakorolja magát a román helyes írásban. A lediktált párbeszéd anyag lesz a gyermek otthoni könyvnélküli leckéje. Mikor minden képpel végeztem, áttérek az olvasmányokra, ahol szintén így járok el. A fordítási módszer meggátolja a gyermeket abban, hogy önállóan gondolkozzék, mondatokat szerkesszen és szabadon beszéljen, tehát használni nem kell, a szót felírni románul és magyarul a nyelv elsajátítására bönítőlag hat, és pedig azért, mert a gyermek

agyában megmarad az erősebb képzet, tehát a magyar, a román szó pedig elpárolog az elméjéből. Fő az, hogy a gyermek mindent megértse jól, minden be legyen gyakorolva részletesen, akkor az eredmény biztos, az értelmetlen magolás pedig elidegeníti, elkedvetleníti, s megutáltatja a gyermekkel az idegen nyelvet és az eredmény igazán semmi. Nullát eredményez az is, ha a tanító anyagot halmoz fel anélkül, hogy a gyermekek az előbbieket tudnák. A nyelvtanulás legfőbb feltétele, hogy sokat, sokat kérdezzünk és sokat, sokat beszéljünk, egy idegen nyelv elsajátításánál gyakorlatra van szükség, nyelvet élőbeszéd nélkül nem lehet tanulni, még kevésbé tanítani.

Térjünk át a III-ik osztály anyagára. Ez osztály beszélgetési anyaga volna: A falu határa és abban előforduló minden természeti dolog. Az égboltozat, nap, hold, csillagok, felhő és csapadék. A mezei munkák leírása. Földrajzból: Földrajzi elemi ismeretek, község, járás és vármegye általánosságban. Román nyelvtanból: A mondat részei, írásjelek, a mondat alakja szerint, dolog és lény, a főnév egyes és többes számban, declinatio, a mondat 5 része. Számtanból: A mértékek, az időszámítás és a pénz.

A IV-ik osztályban: Földrajzból: A vármegye, Románia felosztása, szomszéd országok, határai, vizei, hegyei, felülete, kiterjedése, lakosai nyelve, vallása és foglalkozása. Bucureşti az ország fővárosa.

Történelemből: Az összes történelmi legendáknak szabadelőadása. A természetrajzi és a természet-tani ismeretek a falusi és városi gyermekek szükségéhez mérten. A mondat részei. Igeragozás a jelen, múlt és jövőben s a főnevek.

Az V—VI-ik osztályban: Románia részletes földrajza és történelme. Utazások a vanaton. A nyelvtanból: A beszédrészek és a kisebb iratok szerkesztése. Miután a jelen iskolai évben az összes kisebbségi iskolákban a tanulók mind kezdők a román nyelvben, eredmény csak úgy érhető el, ha minden osztályban az I-ső osztály beszéd-értelmi gyakorlatokat és az »Abca«-ét tanítja a tanító; a jövő évben a második osztályt és így tovább. A jelen évben teljesen lehetetlen a történelmet, alkotmánytant és földrajzot tiszta románul tanítani, mert a gyermekek nem tudnak egy árva szót se románul, hogyan fogják ezek előadni a fenti tantárgyakat románul, mikor erre semmi alappal nem bírnak, talán szajkó módra, értelmetlenül el fogják esetleg darálni, de ebben semmi köszönet nincsen, mert ahogy nem lehet a ház építését a tetőn kezdeni, épen úgy nem lehet a román nyelv tanítását a történelemmel kezdeni. Én csak akkor tartom kivihetőnek ezt, mikor az az idegen nyelvű gyermek megérti a tanítóját, megérti a környezetét és a pajtásaival tud már beszélni az állam nyelvén. Tanulja meg az az idegen nyelvű gyermek előbb azokat a saját anyanyelvén, de jól és csak azután lehet szó az államnyelvén. A magas kormányunk csak akkor cselekedne helyesen, ha ezeket fokozatosan, évenként rendelné el és pedig minden előző osztályban elrendelné, hogy a gyermek tanulja azt anyanyelvén, amit a következő

évben románul kell tanulnia; például: anyanyelven tanulnák a földrajz elemeit és a vármegyét a II-ik osztályban, ugyanezt románul a III-ik osztályban. Hazánk földrajzát anyanyelven a IV-ik osztályban ugyanezt románul az V-ik osztályban; a történelmi legendákat anyanyelven a II-ik osztályban, a III-ikban románul, a IV-ikben a történelmet anyanyelven, az V—VI-ban románul stb. Ezzel el lehet érni azt, hogy az idegen nyelvű gyermek ezeket egyszer megtanulja jól anyanyelven, másodszer ezeket elismétli az állam nyelvén; így ezeknek a tudása biztos, ellenesetben a nemzetiségi gyermekek nem fogják eléggé ismerni hazájuknak földrajzát, történelmét és alkotmányát; én mint román tanító állítom, hogy ez nem lehet és hiszem, hogy a magas rendelet módosítva lesz, a fokozatos, évenkénti, lépcsőzetes tanítás lehetőségéhez.

Mélyen tisztelt Közgyűlés! Említettem, hogy husz éve foglalkozom az idegen nyelv tanításával, a gyakorlatomból készítettem egy vezérkönyvet a magyar tanítvány iskolák részére, amely magába foglalja az I—II. osztály beszéd-értelmi gyakorlatát, grammatikáját, földrajzát és számtanát; hogy e könyvvel jó eredményt lehet elérni, azt a tavaly nálam járt magyar gyermekek igazolják, ezt pedig megerősíti a jelen évben a hozzám járó 44 székely tanuló, akik a székelykereszturi művelt osztály gyermekei. E munkám a gyermekek kezében is jó tankönyv, annál is inkább, mert az a fél, vagy egész óra, amely alatt a gyermekek mindennap lemásolják az előkészített anyagot, én úgy hiszem, hogy ezt az időt az előkészítés után, jobb volna beszélgetésre fordítani, azaz begyakorolni a tanultakat, másolás helyett használná a könyvet. Ajánlom a munkámat a Kollegák becses figyelmébe és kérem támogatásukat.

HIREK.

~ **Az ó év.** Ebben az esztendőben utolsó számát adjuk lapunknak és új előfizetést nyitunk a jövő 1924-ik évre. Ha egy futó pillantást vetünk az eltelt 1923 évre, mondhatjuk, hogy tanügyi életünkben elég gazdag változattal izgatta, állandóan, feszült idegeinket. A kisebbségi tanítók román nyelvű vizsgái nagy gondot okoztak mindenfelé a csatolt területeken, mert a büntetésül kilátásba helyezett elbocsátásokat sok tanítóval szemben foganatosították is; a szolgálati időnek az eskütételtől számitottan való megállapítása — ami szerencsénkre elejtetett — nagy nyugtalansággal zavarta meg lelkiünket; a tanrendszer egységesítése: új osztály és tananyag elrendezés, a román nyelvnek napi két órán át való oktatása, új rendtartási ügykezelés bevezetése az oktatás új felügyeleti és ellenőrzési beállítása mind-mind nehéz feladatok elé állították a tanítókart. A magunk tanügyi sajtó teendőit sem mondhatjuk könnyen teljesítettnek. A mai nehéz viszonylatok között a kisebbségi magyar nyelven tanügyi lapot szerkeszteni: roppant körültekintést és minden odaadást igénylő feladat; s az

anyagianság e túlekedő világában egy külön gondot okozó nagy kérdés annak pénzügyi fenntartása, különösen mikor a gárdának alig egyharmada teljesíti a fizetési kötelezettségét is. Bizunk a Gondviselésben, hogy az új esztendőben megáld mindnyájunkat erővel, segedelemmel, hogy ezen óriási feladatokat megoldhassuk, a reánk váró nagy teendőket eredményesen elvégezhessük. Bucsuzunk az ó-évtől, üdvözöljük az új év bajjalhasadását!

Visszakapják fizetéseiket. A közoktatásügyi minisztérium félrebrített rendelete folytán, egyes vármegyékben az imperium átvétele után nem nyomban, de csak későbbi hónapokban esküt tett és így a román államnál is folytatólag állami tanítói állást csak idők múltán vállalt tanítók szolgálati idejét ezen időponttól számítva állapították meg, minél fogva a tanítók javarészeinek fizetését, a kezdőfokra redukálták le. Ezen igazságtalan és teljesen méltánytalan rendelet módosítása, illetve visszavonása ügyében tanítóegyesületünk elnöksége, e rendelet kiadásáról nyert értesülése után, azonnal interveniált az *Erdélyi Általános Tanítóegyesületnél*, mint annak elnöksége. Főgyesületünk elnöksége memorandummal és személyes kiküldöttjei által jelent meg a közoktatásügyi miniszter előtt, tájékoztatva és felvilágosítva e rendelet végtelen nagy hátrányairól és káros kihatásairól. A miniszter a nyert információk után nyomban megígérte, hogy ezen rendeletet, melyről tudomása sincsen, mint igazságtalant megvizsgálja és feltétlenül — az igazsághoz alkalmazottan — módosítani fogja. A most megjelent módosító miniszteri intézkedés szerint ezen rendelet hatályát vesztette, a tanítók visszatartott fizetéseiket megkapják, szolgálati idejük a rendes megállapítás szerint, csonkítatlanul biztosítottak. Csupán azon szolgálati időket ejti el a miniszter, akiknek az imperium változása idején, a román állami iskolákhoz történt átlépésük napjáig, semmiféle nyilvános iskolánál teljesített szolgálatuk nincsen, ami, ha a legtöbb, ugyis csak másfél év, két év lehet. Ezen intézkedést teljes megnyugvással veszi a kisebbségi állami tanítóikar; s a miniszter ezen határozott rendelkezése biztosítja végérvényesen az állami tanítóikar szolgálati idejét, ez alapon fizetését és nyugdíját a teljes megérdemelt összegben. Főgyesületünk elnökségének eredményhozó eljárásáért pedig tisztelettel és hálával mondunk köszönetet, s kérjük a kollegiális meleg szeretetével [karolják fel ezután is, esetleg előforduló további kérelmeiket.

Állás nélkül hagyott tanítók. A román nyelvű vizagák sikertelensége, vagy túlszigorúsága miatt, a kisebbségi, főleg a magyar nyelvű tanítók egyes tanközléteben, állásaikból végleg elbocsáttattak. Hogy ezen súlyosan szigorú eljárása az egyes tanközléti főigazgatóságoknak egy pontig sem humanus, az feltétlenül bizonyos. Az érdekelt egyesek, személyenként, hogy miltettek ennek megváltoztatása érdekében és minő eredménnyel végeztek együttes mozgalmat: arról nincsen biztos tudomásunk, csupán annyit tudunk, hogy ezen nehéz helyzetbe jutott kartársaink szétszóródottan, erőtellenül, önmagukra hagyottan vergődnek a megem-

isztülés örvényébe esve. Terhüket, nyomorúságukat a hatalmas tömegű karitástütleből magára senki nem veszi, éretünk sem helyzeti, sem pénzbeli agitációt be nem indít, de szivtelenül és érzéketlenül, az önzés teljes nagyságával zárkózik el mindenki a segítész, a kivezető ut kitaposása elől. Pedig, a mindnyájunkra elérkezhető újabb, meg újabb megpróbáltatások: tömörülésre, összetartásra és a közösségi ügyek szolgálhatása végett anyagi áldozatok meghozatalára inthetné, sőt markalhatná az egész kisebbségi magyar tanítóikart. E mezőkön azonban hiába kereszük az említett tanítókar igen-igen nagy részét, alig áll egy-egy hirmondó, az is tele keserűséggel. A részvétlenség, az érzéketlenség, az áldozatoktól való visszahuzódás azt is elkedvetlenítették, szárnyát szegték, akaraterejét megbénították és minden csatlódásokkal telíteten: visszavonulásra indul. Szomorú valóság ez, de az egyes vidékekről, vármegyékből, az ügyek intézéséből nyert információink ezt igazolják. Ezen elegett — eléggé nagy számú — kartársaink sorsát azonban abban hagyni, ügyük felett közönnnyel, egyszerűen napirendre térni: a kisebbségi magyar tanítóikarnak még sem lenne szabad, mégis csak lelketlen nemtörődömségre mutatna. Ha már nem tudott a magyar nyelvű iskolák tanítótsága egy táborba tömörülni: a vármegyei tanítóegyesületek utján kellene mozgalmat indítanak, hogy az országos főgyesület tegyen intervenciónális lépéseket, az állásukból, miniszteri rendeletre való hivatkozással, elbocsátott tanítóknak: összes jogaikba való visszahelyezése érdekében. A miniszter megértése, jóakarata: kétségbevonhatatlan; csak megfelelő formában és tisztaképet nyújtó összegezésben vigyük előbe az ügyet arra alkalmas tanítógyének. Javasoljuk tehát: tárja fel mindenik sérelmet szenvedett tanító, kérelem alakjában — összes panaszát és kívánságát; ezt a vármegyei tanítóegyesület elnöksége utján juttassák el a főgyesület elnökségéhez Kolozsvárra, amely főszervünk az összes kérvények alapján egy memorandumba foglalná ezen ügy egész komplexumát és aztán küldöttésgileg, személyesen vinné a miniszter elé. Lépják hát akcióba, megmozdulásba az érdekelt elbocsátott tanítók testülete, a vármegyei tanítóegyesületek elnökségénél, hogy az ók előterjesztéseik alapján mielőbb érdemleges munkát végezhesen a főgyesület, illetve az országos egyesületünk elnöksége a sérelmet szenvedett kartársaink javára. Ez a mi indítványunk.

Irodalmi díj nyertese. Az „Ellenzék” szerkesztősége az ősz folyamán irodalmi pályázatot hirdett novellára és regényre, amelyek tárgyukat Erdély történetéből vegyék. A novella pályázat dec. 16-án lejárt. A bírálóbizottság: Kovács Dezső, Kuncz Aladár és Reményik Sándor, a beérkezett pályázati munkákat áttanulmányozták és 21 pályamunka közül ötöt dicsérték meg, ebből egyet a „Rapsonné rózsája” címűt az ötezer leus díjjal való jutalmazásra, kettőt pedig „Föld a család fán” és „Aki a sötétben is lát” címűeket külön jutalmazásra ajánlotta, amely munkákat az Ellenzék szerkesztősége ezer-ezer leuval jutalmazta is. Az ötezer leus díj nyertese: Nyírő József a *Páncsörtés*

kitűnő főszerkesztője, a »Keleti Újság« egyik főmunkatársa, szerkesztőségi tagja. Üdvözljük ezen sikere alkalmából az erdélyi magyar irodalom egyik legkiválóbb reprezentánsát és további sikereket kívánunk mindnyájunk örömeire és gyönyörködtetésére.

A sajtó kongresszus megakadályozása.

A romániai sajtó összes képviselői a hó 16-án, 17-én megtartandó főtanácskozásra Kolozsvárra gyűltek egybe. A kolozsvári diákság (egyetemi hallgatóság) már a pályaudvaron történt fogadtatás alkalmával ellenséges magatartást tanúsított; a vármegyeházán tartott ünnepélyes megnyitás alkalmával nagy tömegben tüntetett, este pedig az opera diszeldadásán Bacalbasa sajtó kongresszusi elnök előadását lehetetlenné tette, »az elszószóadott sajtó munkája« tüntető szavak röpködtek feléje. A bukaresti Adeverul, Dimineața, Lupta, Presa című napilapokat az árusoktól elzavarták és tömegesen az utcán elégették. Állításuk szerint ezen lapok diákelenes agitációjukkal megakadályozták a diákkongresszus megtartását s erre volt a válasz a vasárnapi tüntetés. A sajtó kongresszust beszüntették és Bukarestben fogják folytatni.

A román tisztviselők is vizsgáznak.

A belügyminiszter rendeletet adott ki, amelyben a csatolt részeken működő összes nyilvános tisztviselőknek kötelességévé teszi, hogy a román nyelv és irodalom, Románia földrajza, történelme és alkotmánytana tárgyából levizsgázzanak. Aki ezen vizsgán elbukik, állását veszti, aki pedig az ötven évet betöltötte, nyugdíjba kerül. A vizsga alól nincsen kivétel, tehát a román anyanyelvűeknek is vizsgázni kell, mert ők sem tanulták annak idején a román oktatásügyi törvények rendelkezései szerint ezen tárgyakat.

A osztrák eset. Ugyanaz, mint ami áll minden faluban és városban, ahol magyar tannyelvű állami iskola és ezzel szemben most létesített felekezeti iskola van, azzal a különbséggel, hogy amíg máshol csak veszekedés, gyűlölködés, a helység lakóinak, tanítóinak és iskolásnövendékeinek egymással szembenállítása történt, addig Felsőcsernátonban a tettelegesség is bekövetkezett. Ha György Albert ottani áll. ig.-tanító, Csiki Kálmán, Kónya J. és Bartók I. áll. tanítók Medgyaszai Mihály ref. pappal és talán a felekezeti tanítókkal harcot folytattak az áll. és felekezeti iskolák érdekében: ez az őik dolguk. De, hogy Hollanda Ferencz községi bírónak és a csendőrmeisternek önbíráskodásuk alapján, miért kellett Medgyaszai Mihályt tetteleg bántalmazni és az ügyészségi fogházig hurcolni: ezt már az ügy részleteivel kevésbé ismerős, távolabbi hírhallók alig tudjuk megérteni; sőt állítjuk, hogy igazságszolgáltatási parancs nélkül, erre joguk nem volt. Ha mi állami iskolák ügyét vezető és szolgáló tanítók, a felekezeti iskolák ügyeinek gondozóival az elvi küzdelemből kifolyólag összeperelelünk és ellenségeskedünk s a gyűlölet lángját otthon nem tudjuk elég magasra felszítani: megkeressük a törvények erejével igazságot szolgáltató hatóságokat, amelyeknek döntésébe mindkét fél kényszerült belenyugodni; azonban más szempontok által felgyújtott

haragot, az iskolaügy ürve alatt, ezen tényezőkhöz kívül álló közegeknek, akár egyik, akár másik félen kiönteni és testileg a legkisebb mértékig is bántalmazni: olyan ténykedés, amelyből senki sem kér, de azt mindenki visszautasítja, elítéli és az így fellépők ellen jogorvoslást keres. Senkinek, semmiféle törvényünk meg nem engedi a Hollanda-féle eljárást, önkényesen bíráskodó beavatkozást. A tanítók és papok, az iskolák ügyeinek helyi intézői, vagy barátságban és harmoniában élnek, vagy egymással elvi harcot vívnak, azonban maradjon ez így is, úgy is ő közöttük s ne avatkozzék ezen küzdelemben se a bíró, se a csendőr, mindkettőnek van más tennivalója s ők is elintézik a maguk dolgát.

Értékes utmutatók. Az Erdélyi Gazdasági Egylet Könyvtára Oszlály a gazdálkodás körébe vágó ismeretterjesztő füzeteket ad ki. E nemes munkálkodását már 35 évvel ezelőtt indította meg, s a háború kitöréséig több mint negyedmillió könyvecskét juttatott a földmiveléssel, állattenyésztéssel foglalkozó közönség kezeihez. Most 60-ik könyvétől „Erdélyi Juhos” cím alatt juhtenyésztésünk intenzív fellendítésével foglalkozó kiadványát bocsátotta közre. Dr. Szent-Királyi Ákos ny. gazdasági akadémiai tanár a szerzője ezen becses gazdasági szakmunkának. Bolti ára 40 Leu és az „Erdélyi Gazdasági Egylet Cluj Str. A. Mureșan” cím alatt rendelhető meg, legcélszerűbben az összeg előleges beküldésével, mely esetben portómentesen szállítják. Lapunk következő számaiban hozni fogjuk ezen gazdasági füzetek címjegyzékét és megkezdjük azok szakszerű, bővebb ismertetését. Ezen füzetekben feltalálható hasznos utmutatások, a tanítóikar igen nagy előnyére szolgáló tudnivalók, melyeket az iskolában és a nép körében egyaránt kiváló értékkel tudunk gyümölcsoztetni.

Az utód államok részesevése Ausztria-Magyarországból. A békekötések értelmében a régi monarchia képe alaposan megváltozott. Ausztria, Magyarország és Csehszlovákia mint önálló államok kerültek ki, az első kettő erősen megcsontítva, ezenkívül a monarchia területéből Románia, Jugoszlávia, Lengyelország és Olaszország is részesedtek. 1910-ben az osztrák-magyar monarchia népszámlálási statisztikája a következőképpen festett: Ausztria 300.004 négyzetkm. 28 millió 571,934 lakos, Magyarország 324,857 négyzetkm. 20 millió 886,487 lakos, Bosznia-Hercegovina 51,300 négyzetkm. 931,803 lakos, Ausztria-Magyarország 676,161 négyzetkm. 51 millió 390,223 lakos. Az egyes utódállamok a régi, tulajdonképeni Ausztria területéből a következőképpen részesedtek: Olaszország 33,164 négyzetkilóméter, 1.589,472 lakos, Jugoszlávia 28,447 négyzetkilóméter, 1.628,698 lakos, Lengyelország 79,562 négyzetkilóméter, 8.173,528 lakos, Csehszlovákia 78,554 négyzetkilóméter, 10 023,488 lakos, Románia 10,388 négyzetkilóméter, 795,226 lakos, Fiume szabadállam 6 négyzetkilóméter, 2,986 lakos az 1910 statisztika szerint. A megmaradt területből alakult a jelenlegi osztr. köztársaság, amelyhez aztán a Magyarországtól elszakított ugynevezett Burgenland is csatoltatott. Az osztrák

köztársaság területe jelenleg 83,987 négyzetkilóméter, lakosainak száma pedig mintegy 6.700.000. Magyarország megcsonkítása még nagyobb arányú. A jelenlegi Magyarország területe 92,720 négyzetkilóméter, vagyis a régi terület 27 százaléka. Lakosainak száma 7.981,148, vagyis a régi lakosság alig 36 százaléka. Az egyes utódállamok a következőképpen részesedtek a régi magyar királyság területéből: Csehszlovákia 62,439 négyzetkm. 3.564,629 lakos, Románia 102,181 négyzetkm. 5.236,305 lakos, Jugoszlávia 63,392 négyzetkm. 4.138,680 lakos, Ausztria 4,104 négyzetkm. 298,650 lakos, Fiume szabadállam 21 négyzetkm. 49,806 lakos az 1910 statisztika szerint. Ebből az utóbbi kimutatásból kitűnik, hogy Magyarország vesztesége a legnagyobb. *Románia* szűz szerinti területe: 316,132 négyzetkm., lakóinak száma: 17.393,149. *Jugoszlávia* területe: 248,989 négyzetkm. 12,017.323 lakossal. *Csehszlovákia* területe: 140.485 négyzetkm., 13,601.896 lakossal.

Tanítók Lapja előfizetési díja: Egész évre 160 L. Félévre 80 L. Negyed évre 40. Hirdetési díj garmond soronként 6 L., így egy 9 cm. hosszú, 1 cm. széles és 3 garmond sort magában foglaló tér díja 18 L. Ugy a lapdíj, mint előfizetés, valamint a hirdetések díjai is előre beküldendők a lap kiadóhivatalába: „*Administrația Tanítók Lapja Odorheiu*” cím alatt. Pénz nélküli megrendelésre, legfeljebb csak egy lappéldány mutatószámot küldünk, de rendszeres küldésre csak előfizetés esetén iktatjuk be.

Fizetési könyvecskék. A pénzügyminiszter rendeletet küldött az egyes pénzügyi hatóságokhoz, mely szerint 1924 január hó 1-étől a tisztviselők fizetésének kiszolgáltatásánál újból alkalmazásba kell venni a régi minta szerinti fizetési könyvecskéket, melyek használata révén mindenik tisztviselő tudni fogja mi a havi fizetése és abból egyes címeken mekkora összegeket vontak le. A rendelet későn érkezett s így a foganatosítás valószínűleg csak február 1-ével fog megtörténni, azonban januárra is visszamenő elkönyvelésekkel.

Tanítói kulturkörök. A közoktatásügyi miniszter 23,866—1923. sz. a. a vármegyei tanfelügyelőknek elrendelte, hogy a közlekedési viszonyok figyelembevételével az egyes helységek áll. tanítóit ossza be kisebb körű tantestületekbe. A tanfelügyelők a kulturköröket 5—20 tanítóval megszervezték és az erre vonatkozó rendeleteket már kiadták. Mindenik kör élére hivatalból elnököket neveztek ki és a havonkénti ülések idejéül a hónap egyik vasárnapját, illetve más, felhasználható ünnepnapot jelölték meg. A feldolgozandó kulturmunka anyaga szintén körvonalazva van. Január hónap folyamán már megkezdik a hivatalos kulturkörök működésüket. Ezek természetesen a helyi tantestületi ülések további tartását nem érintik, mert az iskolák specialis dolgait ezután is, mint keblü ügyet, maguk a helyi tantestületek külön intézik. A körök területén működő felekezeti iskolák tanítói a gyűlésekre szintén meghívandók, megjelenésük azonban nem kötelező, csak önkéntes. A felmerülő utazási és más költségeket a comitetul școlar pénzűre fedezi költségveté-

sileg. Így most mindenik tanító activ szereplője lesz a tanítók tanügyi továbbképzésének elméleti és gyakorlati közremunkálásával.

Megless a naptár egyesítés. Az orthodox egyház szinodusa — mint azt Miron *Christea* metropolita primás a senatus ülésén felvilágosításképen bejelentette — elhatározta, hogy a két naptár közötti 13 napi különbséget eltörli és 1924 október hó 1-én az új naptár használatára tér át a gör. kat. orth. egyház is. *Macavei* senator szintén ugyanezt jelenti a gör. kath. egyház részéről. Így a Julian- és Gergely-naptár-éddigi használata helyett a Gergely-naptár fog használatos lenni egyházi és világi téren egyaránt; ami nagy előny lesz az ország lakosságára nézve.

Nem lesz fizetésemelés. A tanárok, tanítók nagy kongressusa minden erővel próbálkozott, hogy a mai nagy drágaságnak megfelelő fizetést biztosítson a tanszemélyzet számára. A kormányhatóság részéről a kongresszus után kevés kilátással biztatták a kiküldötteket. December hó 30-án minisztertanács volt, amely előtt megjelent a parlament tanár és tanítótárgyjának küldöttsége. Brătianu Jonel miniszterelnök kijelentette a küldöttségnek, hogy a költségvetés *nem engedi meg a fizetésemeléseket*, azonban a minisztertanács úgy határozott, hogy a küldöttség a költségvetési bizottsággal együtt vizsgálja meg valamennyi miniszterium költségvetését és a fölöslegesnek talált állásokat be fogják szüntetni és ezek javadalmazását a tanszemélyzet fizetésjavítására fogják fordítani.

Felemelik. Újságról-újságra csak e szót olvaszuk szüntelen: *felemelik*. Felemelik a segélybélyegek árát, felemelik a dohány árát, felemelik a postai díjtételek árát, részben felemelik a vasuti tarifát is; ezt valószínűleg százszázalékkal. A most hirben levő többi emelések 50—75%-os megbecsülést nyernek. A termelők, az iparosok, a kereskedők a leu minden fuvalmi változására, akár felfelé, akár lefelé változik, áruik árát ennek örve alatt, mindig feljebb-feljebb emelik. Indokolni cselekvésüket mindig tudják, a kimagyarázásokban elsőrendű vizsgát tehetne mindenik — emelő: csupán a kész pénz fizetésű intellektuelek nézik ezt a szakadatlan áremelkedést lehorgasztott fővel, nagyon sokat mondó sohajtozásokkal. Mert igaz, ami igaz, de fizetésükből, a családban felmerülő kiadásoknak felét sem tudják fedezni; a kezdő tanítók és tisztviselők meg havi fizetésükért alig kapnak kosztot és egy fűtetlen szobát. Hát bizony ez így nincsen jól. Vagy a leu értéke emelkedjék, hogy a kevés pénzzel is sok árut lehessen megvenni, vagy a leu sokasodjék a tisztviselők számára is, hogy garmadával álljon nálunk szintén épen úgy, mint a termelő, iparos és kereskedő uraknál. Egyelőre jó lenne, ha az intellektuelek konzumok beszerző szövetkezetek szervezésére csoportosulnának. Ha az életszükségleti cikkek bevásárlásánál 20—40%-ot tudnának megtakarítani: az is jelentékeny összeg lenne havonta s még több évente, úgy, hogy az egész család cipőszükségletét ezen megtakarításból fedezni lehetne. Ez is segítés s még további segítéseket is eredményezne a szervezkedés.

Szerkesztői üzenetek.

Cs. K. C. A jelen évi hátralékába 100 leu és a jövő évi előfizetésébe 80 leu pénzküldeményét köszönettel vettük, azokat megfelelőképen elkönyveltük. De különösképen köszönjük, hogy nem zártöltődéssel, hanem őszinte beismeréssel küldötte a lap előfizetési hátralékát és előfizetését, sőt biztatást szól mondván: »E lapot pártoljuk, mert pártolást érdemel, mint a magyar kisebbségi tanítók egyetlen, de célját hűen szolgáló sajtó organumunkat.« Sajnos, a legtöbben hátralékosaink közül, mert a lap díját kértük, jogosan követeltük: egyszerűen lemaradtak közös érdekű ügyeink szolgálása mellől. Aztán csodálkozhatunk-e, ha léptenyomon érnek hátrányok s a bajok elhárítására nincsen semmi életrevaló szervezetünk, vagy legalább egy szakzerű hirmondónk. Magától semmi sem lesz, mindentől való félreálással, elhuzódással: valóban nem tudunk semmit elérni, eredményképen felmentni, csupán a naponkénti lejjebb-lejjebb csuszás a lejtőn, a mi egyetlen jövőnk. Ismételten köszönöm gondolkodását, annak — értéket képviselő — megnyilatkozását.

B. J. Dalnic. Az évharmadi *Értesítők* kiállítása és kiadása ügyében tett megkeresésére válaszunk a következő: A mi véleményünk szerint az egységesítés elrendelésével, a magyar törvények és Utasítások rendelkezése szerint készült rendtartási nyomtatványok s így az értesítők szintén, még, ha tisztán román nyelven készültek is, végleg kiestek a hivatalos iskolai használatból; s minden tekintetben a regáti rendszer szerint készült rendtartási nyomtatványok veendő használatba. Éppen azért, a mi tantestületünk, saját iskoláink, részére, külön évharmadi értesítő úrlapokat nyomtatott, amelyeket azonban bizonyítvány gyanánt, hivatalos helyen nem lehet használni s a tárgyak évharmadi eredményeit ezekbe beírva, közöljük a szülőkkel; a június vége felé kiállítandó harmadik szemeszter eredményei után pedig egy negyedik rovatba beírja az évi középarányos osztályzatot. Ezen értesítő úrlap román nyelven van összeállítva és az osztályzati eredmények számmal iratnak be. Magyarázatul azonban zárójelben a magyar szöveg is sok helyen közölve van. Az osztálynapló és a törzskönyv megjegyzési rovatának felhasználásával, a »Magyar nyelv«: a) olvasás és elméleti reprodukálás; b) nyelvtan és írás; c) fogalmazás céljaira külön rovatokat készítettünk, amelyek középarányosai egy osztályzatot fognak adni és »*Limba maghiară*« cím alatt bele illesztjük a többi tantárgyak sorozatába. Felsőbb hatósági utasítás és a kisebbségi magyar nyelvű iskolák részére e tárgyban való rendelkezés hiányában: ezt a kiviteli módot találtuk — ezidő szerint — megfelelőnek. Ha elfogadhatónak, helyesnek találják — ajánljuk ugyanezen eljárás követését.

H. I. Z. Egyik-másik helyről észrevételt tesznek s így Ön is zokon vette: miért irtuk a lap hátralékainak behajtása érdekében küldött felszólításunkon, hogy amennyiben két héten belül hátraléki tartozása be nem

érkezik, nevét tartozási összegével együtt a Tanítók Lapja Nyilvterében fogjuk kitenni mindaddig, amíg erkölcsi érzete kényszeríteni fogja ezen becsületbeli tartozása rendezésére. Mi készséggel koncedáljuk, hogy úgy Ön, mint Önnel együtt az állásukból a román nyelvű vizsgák sikertelensége miatt elbocsátott kártársaink, jelenleg — fizetés és kereset nélkül — szárandó, nehéz helyzetben vannak, de, amikor nem voltak ebben a helyzetben t. i. szeptember előtt, ugyancsak egyáltalában nem törődtek ezen erkölcsi kötelezettségből folyó tartozásuk rendezésével. S mit szóljunk és mit írjunk azon önmaguk iránt igen figyelmes és teljes önzéssel dolgozó kártársainkhoz, tanító és áll. igazgató-tanító-társainkhoz, akik 1921 évre 40 L-val, 1922 évre 120 leuval és 1923 évre 80 leuval (mert félévkor a lapot beszüntettük) dacára számtalan felszólításunknak, mai napig is hátralékban vannak. Ezen 240 leut, ha ma meg is kapjuk, már csak felét éri, mint, ha a maga idejében legalább félévi utólagos részletekben beküldötték volna, holott a lapokra az előfizetés és nem az utófizetés járja. De azért senki sem zártöltődik, ugyszintén azért sem fáj egyik hátralékosunknak sem a feje, hogy ezen ujság megrendelési, de nem fizetési manőver miatt mi 30—40%-os kölcsönpénzből fedeztük az ő részükre nyomtatott lapok árát. No és mi marad így nekünk, különösen, ha ide számítjuk még az állomáshelyükről ismeretlen helyre eltávozott és tartozásukat seha meg nem fizető volt lapmegrendelőinket is? Ilyen szituációk között és legalább tiszteri felszólításunk után, tehetünk-e mást, minthogy a konokul hallgató és fizetni sehogysem akaró adósainkkal szemben, a rendelkezésünkre álló legdrasztikusabb kényszerítő eszközöz folyamodjunk, már csak azért is, mert minden türelemnek van határa. Lapot rendelni senkinek sem kötelessége, de, ha már önkéntes elhatározásából megrendelte és azt éveken, vagy évnegyedeken át járatta: annak árát megfizetni, a leg-
elemibb becsületbeli elintézni valója. Erre figyelmeztettük csupán a bizalmunkkal visszaélt és fizetési kötelezettségeik teljesítésével még most is késlelkedő, jó-
akaróinknak egyáltalában nem nevezhető, kártársainkat. Hogy mit írjunk, kiknek az érdekében agítáljunk a Tanítók Lapjában, mi azt eléggé tudjuk: de a nyomdai költségeknek az elmondottak miatt a lehetetlenséggel határos fedezése, sok minden szép tervet megakaszt. Jöjjenek hát Önök régi hátralékosaink pénzzel s együttesen rendes előfizetőinkkel a lapot naggyá tehatjuk s ennek révén sok előnyt biztosíthatunk az egész közösségünk számára. De fizetni feltétlenül kell. Másképen csak üres frázis minden vágyakozás.

Gyermekvédő Szövetség Arad. Kiténtető sorokat és megbízásukat köszönettel vettük. A bizományba küldött *Gyermekvédelmi Naptárakat* átadtuk Z. Székely János könyvkereskedő urnak Odorheiu, aki azokat, a kereslet szerint el fogja árusítani. A nemes és felemelő mozgalom érdekében szívesen állunk rendelkezésre minden agitációs munkával; kiadványok értékesítésével azonban nem tudunk foglalkozni, tekintettel, hogy ahogyan időnk egyáltalában nincsen.

Tanítók bámulatos eredményt érnek el, mert a gyermekek játszva tanulják meg az előírt anyagot Sájermannak most megjelent közvetlen módszeres, magyar szövegű **approbált**

Román Nyelv- és Olvasókönyvből.

Ára: tanítóknak, lelkészeknek és iskoláknak 35 leu; postadíj: tíz darabig 6 leu; harminc darabig 20 leu; ötven könyvig 40 leu és 100 könyvig 80 leu. Szétküldés *postán utánvétellel* is. Megrendelés levelezőlapon: **Hollinger Központi Könyvkereskedéséhez Timisoara** intézendő (Gutenberg-nyomda). Minden nagyobb könyvkereskedés útján is beszerezhető e könyv. — Pár nap alatt több ezer német és közel ezer magyar könyvet szétkapkodtak a bánáti iskolák. A rendelések az ország minden részéből még mindig tömegesen futnak be, ami a könyv használhatóságát bizonyítja.

A Gyermekvédelmi Naptár

minden gyermeket családnak nélkülözhetetlen.

Belti ára 30 L. Visszatérőeknek

30% árkedvezmény.

Kapható minden jobb könyvesboltban.

Megrendelhető:

Arad Str. Gh. Popa 7. szám.

Önmagának használ, ha a Román nyelv könnyebb tanítása céljára szerkesztett és kézirat gyanánt kiadott:

CĂLĂUZ

cimű segédkönyvet 20 L. előleges beküldése ellenében megrendeli.

Cim: **Petru Postoiu** inv. dir. de stat **Cristurul-Săuceș.**

Ha izléses és szép kiállítású nyomdai munkákat akar román vagy magyar nyelven készíttetni, keresse fel a

Könyvnyomda Részvtárs.

műintézetet **Odorheiu.**

Ma is a legjutányosabb árak mellett dolgozik és gyorsan szolgálja ki a megrendelőt: közönséget. Irószert és papírkereskedésben mindennemű irodai szükségletét olcsón beszerezheti.

Gyermek Mihály és Szabó János által szerkesztet **Tananyagbeosztási nyomtatványok** az új tanterv és utasítások kivánalmi szerint román nyelvű fejecekkel ellátva, most jelentek meg és kaphatók, egy külv 2 Lei, egy belv (két tantárgy beírására) szintén 2 Lei előleges beküldése mellett: a **Tanítók Lapja** kiadóhivatalában és **Z. Székely János** könyvkereskedésében **Odorheiu.**

Megjelent könyvek.

A „*Minerva*” könyvkiadó vállalat kiadásában a következő miniszterileg jóváhagyott elemi iskolai könyvek jelentek meg: **Fejes—Felméry: Uj ABC.**

Felméry: Vezérkönyv az Uj ABC-hez.

Péter—Tóth—Mezey: Olvasókönyv II. rész, Olvasókönyv III. rész, Olvasókönyv IV. rész,

Szilágyi: Kolozsmegye földrajza a III. és IV. o. részére, Torday Lajos: Számítan II. o. és Számítan III. o. részére.

Patakfalvy: Szemléltető számítan az elemi iskolák I-6 osztálya számára.

Patakfalvi: Utmutató a szemléltető számítanhoz.

Szilágyi Márton: Földrajz az elemi iskolák II. és III. osztály számára.

Földes Zoltán: Maros-Torda vármegye földrajza.

A „*Minerva*” Részvénytársaság kiadásában a következő engedélyezett iskolai térképek jelentek meg:

Aisó-Fehér, Beszterce, Brassó, Fogaras, Kolozs, Maros-Torda, Szolnok-Doboka, Torda-Aranyos és Udvarhely vármegyék térképei.

Ugyancsak a *Minerva* R.-r. kiadásában megjelentek a következő iskolai nyomtatványok:

Elemi iskolai **Értesítő-Könyvecske I—VI. osztály számára román és magyar nyelven.**

Elemi iskolai abszolváló (végbizonyítvány) bizonyítvány. Előmenetell, mulasztási, haladási és felvételi napló-ívek.

Kaphatók a *Minerva* Nyomdai Részvénytársaságnál **Ciuj Kolozsvár** és minden könyvkereskedésben.